

บทที่ 4

ผลที่ได้จากการศึกษา

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงผลจากการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

1. บริบทชุมชน
2. ศักยภาพทางด้านกายภาพ
3. ศักยภาพทางด้านวัฒนธรรม
4. ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
5. ความพร้อมของคนในชุมชนในการให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
6. ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน
7. ผลการสัมภาษณ์กลุ่มหัวหน้าหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

4.1 บริบทชุมชน

4.1.1 ประวัติและความเป็นมาของชุมชน

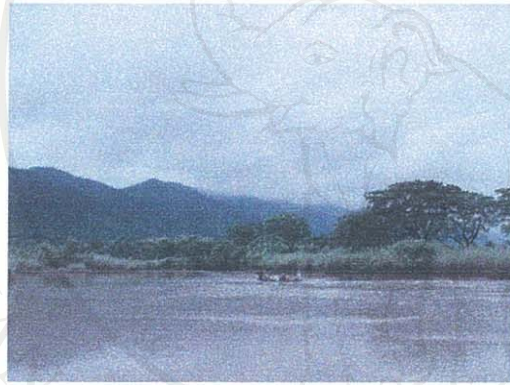
ประวัติความเป็นมาของชุมชนเวียงลอไม่เป็นที่แน่ชัดนัก แต่จากเอกสารเก่าที่สืบทราบได้นั้น กล่าวถึงเวียงลว่า เป็นเมืองร้าง มีผู้คนอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนเล็กๆ จนถึงปี พ.ศ. 2443 ขุนหลวงไชยสถาน หรือขุนหลวงไชยมงคล คิดการรวบรวมคนในชุมชนเก่า 4 แห่งเข้าด้วยกัน คือ เวียงลอ บ้านจุน เมืองเทิง และเมืองเชียงของ โดยให้ขึ้นอยู่กับการปกครองนครน่านเหนือ (ละอ่อน วัฒนกิจ, ม.ป.ป.)

แต่จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน คือ นางหล้า ไข่มุก อายุ 103 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ร่วมสมัยกับพญาลอผู้ปกครองเมืองลอที่ขึ้นกับนครน่าน นั้น กล่าวว่า ได้มีกลุ่มชาวบ้านที่อพยพมาจากพะเยา เพื่อมาหาที่ทำกิน และพบทำเลที่เหมาะสมมีความอุดมสมบูรณ์ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุจำนวนมาก ซึ่งในขณะนั้นตั้งอยู่ในป่า "สิบหล้าเก้ากำ" เป็นป่าหนาทึบ มีต้นไม้ใหญ่ขนาด 2-5 คนโอบ ในน้ำมีปลาชุกชุมมาก จึงได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณวัดร้างซึ่งปัจจุบันคือบริเวณศาลหลักเมือง (ประสงค์ โพร้แก้ว, 2547) แสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้นมีชุมชนเวียงลออยู่แล้ว และนางหล้าก็เป็นคนในชุมชนเวียงลอ อาศัยอยู่ในเมืองโบราณเวียงลอ จึงอธิบายว่ามีคนอพยพมาจากชุมชนอื่นคือพะเยาเพื่อมาหาที่ตั้งถิ่นฐาน

ชุมชนเวียงลอและชุมชนบ้านจูน ถูกรวมกันใหม่เพื่อยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอจูนเมื่อ วันที่ 24 มกราคม 2506 และถูกจัดให้ขึ้นกับเขตการปกครองของจังหวัดเชียงราย โดยขยายเขตมาถึง บ้านห้วยข้าวกำ และต่อมาในวันที่ 28 สิงหาคม 2520 จึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอจูนพร้อมกับที่พะเยาได้ ยกฐานะเป็นจังหวัด (ละอ่อน วัฒนกิจ, น.ป.ป.)

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

ชุมชนบ้านลอ ตั้งอยู่ในตำบลลอ อำเภอจูน จังหวัดพะเยา พิกัด เส้นรุ้งที่ 19 องศา 27 ลิปดา 77 ฟลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 100 องศา 4 ลิปดา 59 ฟลิปดาตะวันออก ตั้งอยู่ใน “แอ่งที่ราบจูน-เทิง” ลักษณะทางภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการทำนา เลี้ยงสัตว์ ระยะทางจากอำเภอเมือง 56 กิโลเมตร ระยะทางจากอำเภอจูน 15 กิโลเมตร มีแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านคือ แม่น้ำอิง (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แม่น้ำอิงช่วงที่ไหลผ่านเวียงลอ

อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลหงส์หิน อำเภอจูน จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจูน จังหวัดพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลห้วยยางขาม และตำบลห้วยข้าวกำ อำเภอจูน จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิสูงสุด 40 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 11 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย 32 องศาเซลเซียส

4.1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ/ระบบการผลิต

เป็นชุมชนเกษตรกรรมมีระบบการผลิตแบบกึ่งยังชีพ คือ ปลูกข้าวไว้กินเองและส่วนที่เหลือแบ่งไว้ขาย มีการเก็บผักจากท้องทุ่งนาและปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง นอกจากนี้ยังมีการ

ทำประมงน้ำจืด คือ จับปลาจากลำน้ำอิง ฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชนเวียงลอ ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐาน คือ เฉลี่ยต่ำกว่า 2,000 บาท ต่อคนต่อปี รายได้ส่วนใหญ่มาจากการขายพืชผลทางเกษตรกรรม คือ ข้าว และมีอาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไปในช่วงฤดูแล้ง มีหลายคนที่ออกไปหางานทำต่างถิ่น

4.1.4 ลักษณะทางสังคมของชุมชน/ระบบความสัมพันธ์

เป็นสังคมแบบชนบท มีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของคนไทยโดยทั่วไปทางภาคเหนือ หรือที่เรียกว่า "คนเมือง" (คนพื้นเมือง) อยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่ดั้งเดิม มีบรรพบุรุษที่มีเชื้อสายชาวไทยล้านนา จำนวน 1,129 คน (270 ครัวเรือน) ในพื้นที่หมู่ 1

สภาพสังคม ของชุมชนบ้านลอ เป็นการอยู่รวมกันอย่างไร้ความสำคัญกับทุกคนอย่างเสมอภาคกัน มีความสัมพันธ์ภายในชุมชนดีมาก มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานมาแต่โบราณ จึงมีการนำชื่อของพื้นที่มาใช้เป็นนามสกุลดั้งเดิมสืบทอดกันมา เช่น นามสกุลเวียงลอและสักลอ ซึ่งเป็นการสะท้อนความสัมพันธ์กันทางระบบเครือญาติ ในรูปแบบของครอบครัวขยาย ในแต่ละครอบครัวมีการจัดระบบงานและแบ่งงานกันทำ เช่น พ่อและแม่ไปทำนา ภรรยาทำหน้าที่หุงหาอาหาร ผู้เฒ่าผู้แก่มีหน้าที่ช่วยดูแลบ้านและดูแลลูกหลาน พ่อแม่และญาติพี่น้องจึงมีหน้าที่เสมือนเป็นครูไปในตัว โดยมีวิธีถ่ายทอดความรู้แบบสอนให้ทำ เช่น การสอนให้สานแห การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำขอม และเครื่องมือดักจับสัตว์น้ำอื่นๆ เป็นการสืบทอดกันตามรุ่นต่อรุ่น และตามตระกูลที่ทำอาชีพในแต่ละด้าน

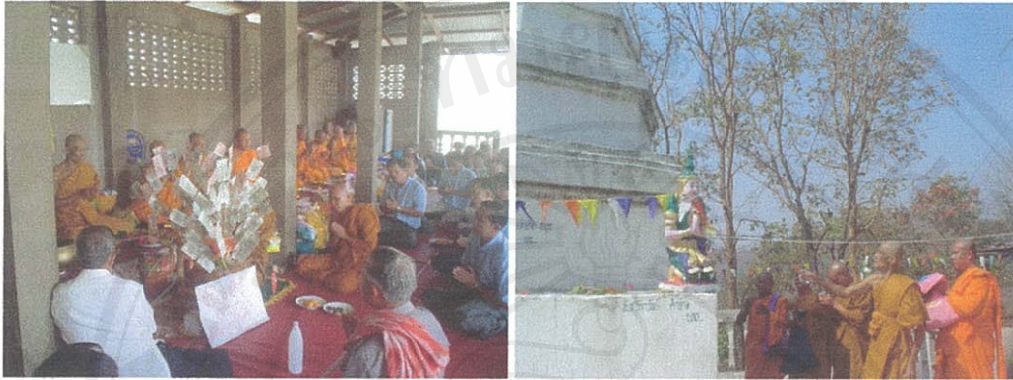
คนในหมู่บ้านมีความเคารพเชื่อถือนำชุมชนซึ่งก็คือ พ่อหลวง หรือผู้ใหญ่บ้าน มีการจัดตั้งและประชุมกลุ่มผู้นำทุกวันที 25 ของเดือน แล้วสรุปประเด็นเพื่อนำเสนอในการประชุมลูกบ้านทุกวันที 5 ของเดือน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำชุมชนได้วางแผนไว้ว่าการอยู่ร่วมกันมีความจำเป็นที่จะต้องให้โอกาสทุกคนในชุมชนในการที่จะมีส่วนร่วมรับรู้ ตรวจสอบ และเสนอแนะ เพื่อความปกติสุขของชุมชน

4.1.5 ระบบความเชื่อ

ศาสนา ชุมชนเวียงลอเป็นชุมชนชาวพุทธที่มีศรัทธาแรงกล้า ชอบทำบุญ ช่วยงานบุญ เช่น ทอดกระฐิน สรงน้ำพระ (ภาพที่ 2 - 3) ในวันพระจะมีการทำบุญตักบาตรที่วัด ในช่วงบ่ายจะมีการฟังเทศน์ โดยชาวบ้านจะไปรวมตัวกันอยู่ที่วัด มีวัดประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง คือ วัดศรีปิงเมือง ตั้งอยู่ในตัวหมู่บ้านติดลำน้ำอิง

นอกจากศาสนาพุทธที่ชาวบ้านนับถืออยู่แล้ว ชาวบ้านยังมีความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน คือ การนับถือผี โดยมีความเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่แวดล้อมตัวเรามีผีคอยดูแลอยู่ เป็นการให้คุณค่ากับธรรมชาติที่แวดล้อมตัวชาวบ้านอยู่ เช่น ผีฝาย ผีชานา ผีเจ้าที่เจ้าทาง รวมถึงการ

ให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษของตนเอง คือ “ผีปู่ย่า” นอกจากผีบรรพบุรุษแล้วยังมีผีประจำชุมชนอีกด้วย เห็นได้จาก มีพิธีการไหว้ผีต่างๆ อยู่ในประเพณีของหมู่บ้าน เช่น พิธีเลี้ยงผีเมือง เลี้ยงผีบรรพบุรุษ งานปู่จางญาลอ

ภาพที่ 2 พิธีทอดกฐิน

ภาพที่ 3 พิธีสงฆ์นำพระธาตุ

4.2 ศักยภาพทางด้านกายภาพ

4.2.1 การเข้าถึง

การเข้าถึงเวียงลอสามารถเดินทางได้เฉพาะทางรถยนต์เท่านั้น โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1021 พะเยา-จุน (ภาพที่ 4) จากตัวเมืองพะเยา เมื่อถึงหลักกิโลเมตรที่ 47 มีทางแยกทางด้านซ้ายมือแยกเข้าบ้านกิ้วแก้ว (ภาพที่ 5) ใช้ทางหลวงชนบทศรีเมืองชุม ระยะทาง 7 กิโลเมตร จะถึงป้อมตำรวจบริเวณแยกศรีเมืองชุม เลี้ยวขวา ใช้ถนน บ้านศรีเมืองชุม-บ้านร่องย่างต่อไปอีก 2 กิโลเมตรถึงตัวหมู่บ้านลอ

ภาพที่ 4 ทางหลวง 1021

ภาพที่ 5 บริเวณแยกเข้าบ้านลอบนทางหลวง 1021

4.2.2 สาธารณูปโภคพื้นฐาน

1) ถนน เส้นทางหลักเข้าสู่เวียงลอปัจจุบันเป็นถนนลาดยางมาตรฐาน สภาพค่อนข้างดี ปัจจุบันเป็นทางหลวงชนบทอยู่ในความรับผิดชอบของ อบต. ลอในบางส่วน (ภาพที่ 6 - 7) การคมนาคมติดต่อกับตัวอำเภอเมืองพะเยา เป็นไปได้อย่างสะดวกและไม่ไกลนัก ส่วนถนนสายหลักในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ถนนสายรองบางช่วงเป็นดินถมอัดแน่น (ประสงค์ โพธิ์แก้ว, 2547)

ภาพที่ 6 ทางหลวงชนบทเข้าสู่บ้านลอ

ภาพที่ 7 ถนนเข้าสู่หมู่บ้าน

ภาพที่ 8 รถโดยสารประจำทาง

2) รถโดยสารสาธารณะ การติดต่อกับตัวเมืองพะเยา มีรถโดยสารประจำทางออกจากสถานีขนส่งตัวเมืองพะเยา (ภาพที่ 8) สายพะเยา-ปง หรือ พะเยา-เชียงคำ วันละ 6 เที่ยว คือ 9.00 น. 12.00 น. และ 15.00 น. อัตราค่าโดยสารคนละ 30 บาท ลักษณะพาหนะเป็นรถบัสขนาดกลางไม่ปรับอากาศ จากปากทางถนนสายหลักเข้าสู่ตัวหมู่บ้านต้องนั่งมอเตอร์ไซค์รับจ้าง เนื่องจากไม่มีรถโดยสารเข้าหมู่บ้าน ส่วนภายในหมู่บ้านเนื่องจากเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กจึงไม่มีรถโดยสารและไม่มีมอเตอร์ไซค์รับจ้าง (ถัฐชนนธ์ สักลอ, 2547)

3) ไฟฟ้า ปัจจุบันบ้านลอมิบริการไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคใช้อย่างทั่วถึง

4) น้ำประปา ปัจจุบันยังไม่มีบริการของการประปาส่วนภูมิภาค เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดริมน้ำและมีฝายกั้นน้ำถาวรของทางราชการ จึงเป็นระบบน้ำประปาของชุมชน มีคณะกรรมการหมู่บ้านกำกับดูแล ซึ่งคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และวางท่อกระจายไปให้บริการกับทุกบ้าน นอกจากน้ำประปาชุมชนแล้วชาวบ้านยังใช้น้ำบาดาลจากบ่อที่ขุดขึ้นเอง ซึ่งน้ำที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันและการเกษตรจะอาศัยน้ำจากแม่น้ำอิงเป็นหลัก (ถัฐชนนธ์ สักลอ, 2547)

5) ไปรษณีย์ ในหมู่บ้านยังไม่มีที่ทำการไปรษณีย์ เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวอำเภอจนซึ่งอยู่ห่างออกไปเพียง 15 กิโลเมตร แต่มีตู้ไปรษณีย์จำนวน 1 ตู้ มีบริการรับส่งจดหมายทุกวัน โดยใช้ที่ทำการไปรษณีย์ของอำเภอ (ณัฐชนนท์ สักลอ, 2547)

6) สาธารณสุข มีสาธารณสุขตำบล 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณปากทางเข้าหมู่บ้าน และมีชุดอาสาสมัครสลับกันไปประจำที่สถานีอนามัย นอกจากนี้อาสาสมัครยังรับผิดชอบดูแลลูกบ้านที่อยู่ในแวดล้อมบ้านของตนเอง ในเรื่องการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การอนามัย โดยมีอัตรา อาสาสมัคร 1 คน ต่อบ้าน 7 หลัง

7) โทรศัพท์ มีสถานีทวนสัญญาณขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยที่สามารถให้บริการพื้นที่ของหมู่บ้าน และสามารถรับคลื่นสัญญาณโทรศัพท์มือถือระบบเซลลูลาร์ ดิจิตอลจีเอสเอ็ม 900 เมกกะเฮิรต์ (Cellular Digital GSM 900 MHz) ได้อย่างชัดเจน มีตู้โทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์ ประจำหมู่บ้านอยู่ 2 จุด คือ ที่บ้านพ่อหลวง และตู้สาธารณะอยู่ในชุมชนซึ่งเป็นตู้ใช้บัตร นอกจากนี้ยังมีอีก 2 ตู้ ข้างป้อมตำรวจบริเวณแยกศรีเมืองชุม ซึ่งห่างจากตัวหมู่บ้าน 2 กิโลเมตร (ประสงค์ โปธิ์แก้ว, 2547)

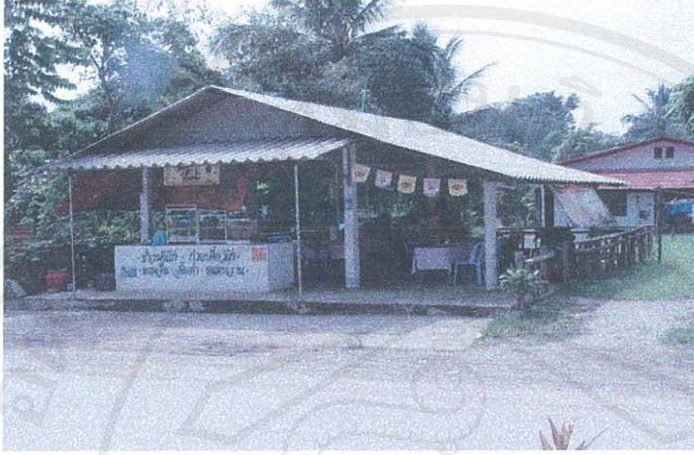
8) ระบบบำบัดน้ำเสีย จากการสำรวจและสอบถามข้อมูลยังไม่พบว่ามียระบบบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากจำนวนประชากรยังไม่มาก ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม น้ำเสียที่เกิดขึ้นเกิดจากการชำระล้างและการใช้ปกติในครัวเรือนจะถูกปล่อยลงสู่พื้นดิน (ณัฐชนนท์ สักลอ, 2547)

9) ระบบกำจัดขยะและของเสีย ทางสาธารณะสุขแนะนำวิธีที่ถูกต้องในการกำจัดขยะไว้ 2 ประการ คือ การเผาและการฝังกลบ (ศรีพรรณ สักลอ, 2547)

4.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

1) สถานที่พักผ่อน ยังไม่มีสถานที่พักผ่อนเนื่องจากเวียงลอยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว หากจะมีนักท่องเที่ยวแวะมาก็เนื่องจากเป็นทางผ่านไปสู่อำเภออื่น หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น การเดินทางไปยังอำเภอเชียงของ ไปเที่ยวยังภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย และภูถ้ำกา จังหวัดพะเยา โดยแวะมาเที่ยวชมเพียงวัดศรีปิงเมืองเท่านั้นซึ่งใช้เวลาเพียงไม่นานนัก แต่หากนักท่องเที่ยวต้องการพักค้างแรมที่เวียงลอ สามารถอาศัยนอนที่วัดหรือโรงเรียนได้ในกรณีเป็นวันหยุดราชการหรือช่วงปิดภาคเรียน (ไสว ปรัชญาการศร, 2547)

2) **ร้านอาหาร** มีร้านอาหารประจำหมู่บ้านจำนวน 3 ร้านด้วยกัน เป็นร้านอาหารเล็กๆ ขายอาหารตามสั่งและอาหารที่ทำง่ายๆ เช่น ก๋วยเตี๋ยว ข้าวผัด (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 ร้านอาหารตามสั่งภายในหมู่บ้าน

3) **ห้องน้ำ** ยังไม่มีห้องน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวมักไปใช้บริการห้องน้ำที่วัดศรีปิงเมือง หรือ โรงเรียน

4) **ร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก** ยังไม่มีการจัดตั้งเนื่องจากยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาน้อยมาก มีเพียงร้านขายของชำ เป็นร้านเล็กๆ ซึ่งจำหน่ายสิ่งของประเภท เครื่องครัว ข้าวสาร กะปิ น้ำปลา น้ำมัน พริก กะเทียม ขนมหอม เครื่องดื่ม สุรา บุหรี่ ฯลฯ ให้แก่ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง

5) **สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง** ภายในหมู่บ้านไม่มีปั้มน้ำมัน มีเพียงปั้มน้ำมันเล็กๆ เป็นปั้มหลอดแบบใช้มือหมุน จำนวน 2 แห่ง ส่วนปั้มใหญ่ต้องเข้าไปในตัวอำเภอจุน

6) **ธนาคาร** ยังไม่มีให้บริการภายในตัวหมู่บ้าน ต้องเข้าไปในตัวอำเภอจุน

7) **การรักษาความปลอดภัย** พื้นที่ของบ้านล่ออยู่ในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอจุน โดยมีป้อมตำรวจศรีเมืองชุม (ภาพที่ 10) มีกำลังตำรวจ 3 นาย อยู่บริเวณทางแยกเข้าหมู่บ้านซึ่งห่างออกไป 2 กิโลเมตร ส่วนการรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้านมีการจัดกลุ่มชุดอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน จำนวน 50 คน นอกจากนี้การที่เป็นชุมชนในระบบเครือญาติและมีความสามัคคีสูง ชาวบ้านจึงคอยช่วยกันสอดส่องดูแลกันเองอยู่เสมอ จากการสำรวจมีความปลอดภัยอยู่ในระดับที่ดี (ฉัฐชนนท์ สักล่อ, 2547)

ภาพที่ 10 ป้อมตำรวจบริเวณแยกศรีเมืองชุม

4.2.4 ธรรมชาติ

1) แม่น้ำอิง เป็นแม่น้ำซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ความยาวรวม 200 กิโลเมตร เป็นแม่น้ำซึ่งไหลผ่านเมืองโบราณต่างๆ ได้แก่ เวียงพะเยา เวียงท่าวังทอง เวียงปู่ลามา เวียงหนองหวี และผ่านเวียงล่อ ต่อไปยังเมืองเทิง เวียงเชียงคำ จนกระทั่งออกไปสู่แม่น้ำโขงที่เมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในช่วงของแม่น้ำซึ่งไหลเรียบผ่านตัวหมู่บ้าน (ภาพที่ 11) และยังไหลผ่าแนวคูน้ำคันดินและแนวกำแพงเมืองโบราณ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนทิศทางของสายน้ำนั้น มีทัศนียภาพที่สวยงาม (ภาพที่ 12) และมีความหลากหลายของวิวทิวทัศน์ สามารถใช้เป็นเส้นทางในการศึกษาประวัติศาสตร์ เมืองโบราณเวียงล่อ เพื่อชมโบราณสถาน หรือชมธรรมชาติ และวิถีชีวิตริมฝั่งน้ำ

ภาพที่ 11 ทัศนียภาพลำน้ำอิงยามเย็น

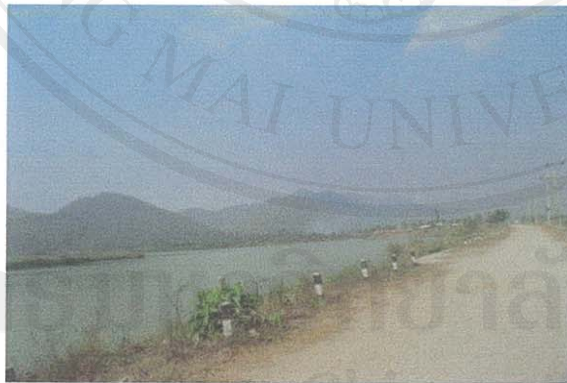
ภาพที่ 12 ส่วนหนึ่งของลำน้ำอิงใกล้หมู่บ้าน

2) **ฝายล่อ** ตั้งอยู่ในเขตบ้านล่อ หมู่ที่ 1 เป็นฝายกั้นน้ำคอนกรีต (ภาพที่ 13) มีทัศนียภาพโดยรอบสวยงาม เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาข้าว สามารถมาชมปลาข้าวว่ายทวนน้ำขึ้นมาเพื่อวางไข่ในช่วงฤดูผสมพันธุ์ มีพันธุ์ปลาอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากในบริเวณนี้

ภาพที่ 13 ฝายล่อ

3) **เขื่อนยางอิงลอด** ตั้งอยู่ในเขตบ้านล่อ หมู่ที่ 6 เป็นเขื่อนขนาดเล็กกั้นแนวหุบเขา ทำให้เกิดเป็นทะเลสาบขนาดเล็ก (ภาพที่ 14) มีวิวทิวทัศน์สวยงาม สามารถทำกิจกรรมทางน้ำได้ และมีนักท่องเที่ยวมาชมตลอดจนคนจากต่างถิ่นมาในช่วงฤดูหนาว นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารไว้คอยให้บริการนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูแล้ง

ภาพที่ 14 เขื่อนยางอิงลอด

4) **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ** เป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งติดต่อกับอาณาเขตของเวียงลอดังนั้นนักท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นที่ศึกษาธรรมชาติโดยพักค้างแรมอยู่ที่หมู่บ้าน มีทรัพยากรป่าไม้ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ให้ศึกษา ทั้งยังเป็นจุดชมวิิวทิวทัศน์ของแอ่งที่ราบ “จุน-เทิง” ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณเวียงลอด

4.3 ศักยภาพทางด้านวัฒนธรรม

4.3.1 ประวัติศาสตร์

เมืองโบราณเวียงลอนนี้ยังไม่พบหลักฐานที่ระบุถึงช่วงเวลาในการสร้างขึ้นอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาข้อมูลจากพงศาวดารโยนก (พระยาประชากิจกรจักร, 2516) พบว่าในครั้งขุนจอมธรรมสร้างเมืองพะเยานั้น เมืองพะเยามี 36 พันนา โดยอาณาเขตชั้นนอกครอบคลุมไปถึงเมืองเทิง ต่อแดนเมืองเชียงของ ซึ่งหมายความว่าอาณาเขตของเมืองพะเยาในครั้งนั้น ครอบคลุมเอาพื้นที่บริเวณเวียงลอนนี้ไว้ภายในด้วย และในครั้งนั้นในบริเวณดังกล่าวนี้ น่าจะมีชุมชนในลักษณะ “เวียง” แล้ว เพราะใน พ.ศ. 1669 ครั้งขุนเจืองยกทัพไปช่วยขุนชินผู้เป็นลุงสู้กับทัพแก้วที่ยกมาตีเมืองหิรัญนครเงินยางเชียงแสนได้ปรากฏชื่อเวียงลอนในบัญชีรายชื่อเมืองขึ้นของเมืองพะเยา ที่ขุนเจืองเกณฑ์ไปรบแก้วยังเมืองหิรัญนครเงินยางเชียงแสนด้วย

ในครั้งพญามังรายสร้างเมืองเชียงราย ใน พ.ศ. 1805 ปรากฏชื่อพันนาถือเป็น 1 ใน 32 พันนาของเมืองเชียงราย แต่อย่างไรก็ตามยังไม่สามารถยืนยันได้ชัดเจนว่าพันนาดังกล่าวนั้นเป็นที่เดียวกับเวียงลอนหรือไม่ เพราะใน พ.ศ. 1824 ครั้งพญามังรายครองเมืองฝางได้ยกทัพเมืองฝางไปตีเมืองเทิง ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองลอนเป็นเมืองหน้าด่านด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองพะเยา แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพญาคำฟูผนวกเมืองพะเยาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา เวียงลอนซึ่งเป็นเมืองขึ้นของเมืองพะเยา คงถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาอย่างสมบูรณ์ โดยขุนนางผู้กินเวียงลอนมีบรรดาศักดิ์เป็นหมื่นลอน ดังปรากฏข้อความในศิลาจารึกวัดป่าใหม่ ที่จารึกขึ้นในราว พ.ศ. 2040 ระบุถึงเจ้าหมื่นลอนศรีเทพจุฬาสวรรค์สร้างวัดป่าใหม่ขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแก่พระมหาเทวีเจ้าและมหากษัตริย์ผู้ครองเมืองเชียงใหม่

พ.ศ. 2101 เชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า พระเจ้าหงสาวดีทรงโปรดฯ ให้พระมงกุฎสุทธีวงศ์เชื้อสายราชวงศ์มังรายครองเมืองเชียงใหม่ และทำหน้าที่กำกับดูแลหัวเมืองขึ้นของล้านนาดังเดิม ในครั้งนั้นพระไชยเชษฐาธิราชแห่งล้านช้างยกทัพมาตีเมืองเชียงแสนพระมงกุฎสุทธีวงศ์เจ้านครเชียงใหม่จึงยกทัพหลวงไปเชียงแสน พระไชยเชษฐาธิราชเสด็จหนีกลับล้านช้าง พระมงกุฎสุทธีวงศ์จึงยกทัพเสด็จพระราชดำเนินจากเมืองเชียงรายกลับเชียงใหม่โดยผ่านเมืองเทิง - กาคู่ - เวียงลอน - ขัวซ่า - พะเยา ตามลำดับจนถึงเชียงใหม่

“ความต่อเนื่องยาวนานของการรบบูพระหว่างกรุงศรีอยุธยา - พม่า และหัวเมืองต่าง ๆ ของล้านนา ทำให้เกิดการระส่ำระสายอย่างหนัก ประจวบกับการปรับเปลี่ยนนโยบายการปกครองของพม่าที่มีต่อหัวเมืองล้านนา ทำให้หัวเมืองขนาดเล็กหลายเมืองรวมทั้งเมืองเทิง - พะเยา และเวียงลอนไม่มีผู้ปกครอง ใน พ.ศ. 2199 เจ้าหลวงเมืองแพนผู้ครองเมืองเชียงรายจึงแต่งตั้งให้แมน 5 คน

พี่น้องไปกินเมืองพะเยา เมืองพาน เมืองเทิง เมืองซลาว และเมืองลอบโดยขึ้นตรงกับเมืองเชียงราย” (ศรีสวัสดิ์ อ่องสกุล, 2536: 44)

พ.ศ. 2317 พระเจ้ากรุงธนบุรีร่วมกับพระยาจำบ้านและพระยาภาววิละขับไล่พม่าออกไปจากเมืองเชียงใหม่ แพร่ น่าน และเมืองนครลำปาง ส่วนเมืองเชียงใหม่ เชียงราย รวมทั้งเมืองเทิง และเมืองลอบยังมีพม่าตั้งมั่นอยู่ ใน พ.ศ. 2322 พระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดให้เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพมาตรวจราชการทางเมือง แพร่ เมืองน่าน และเมืองนครลำปาง ข้าหลวงไทยที่มาด้วยพากันข่มเหงราษฎร พระยาภาววิละจึงฆ่าข้าหลวงเหล่านั้นเสีย พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงมีท้องตราให้พระยาภาววิละเข้าเฝ้า แต่พระยาภาววิละกลัวความผิดจึงมิกล้าเข้าเฝ้า พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดฯ ให้มีท้องตราหาอีก 3 ครั้ง พระยาภาววิละจึงคิดทำราชการแก้โทษ โดยยกกองทัพไปตีเมืองลอบ เมืองเทิง และกวาดต้อนผู้คนลงไปยังฉวางยังกรุงธนบุรี เมืองลอบจึงถูกทิ้งร้างและหมดความสำคัญลงแต่นั้นมา

จะเห็นได้ว่า เวียงลอบมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีฐานะเป็นเมืองที่มีความสำคัญเมืองหนึ่งของดินแดนล้านนาในอดีต แม้ว่าในปัจจุบัน เวียงลอบ จะมีสถานะเป็นเพียงเมืองโบราณที่ถูกทิ้งร้าง โดยมีพื้นที่บางส่วนขึ้นอยู่กับหมู่บ้านลอบ ตำบลลอบ แต่ชาวเวียงลอบยังมีความเชื่อว่าเป็นลูกหลานของบรรพบุรุษที่ได้มีการอยู่อาศัยต่อเนื่องมาจากอดีต และมีความรักหวงแหนในถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเอง

4.3.2 ประเพณี

1) งานประเพณีบูชาพญาลอบ หรือ “งานบูชาพญาลอบ” เป็นงานประเพณีที่สำคัญของตำบลลอบ และของอำเภอจุน ถูกจัดให้อยู่ในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของอำเภอ ในปัจจุบันกำหนดให้จัดขึ้นทุกวันที่ 9 มีนาคมของทุกปี จากเดิมซึ่งเคยจัดในช่วงเดือนเมษายน บริเวณอนุสาวรีย์พญาลอบ (ภาพที่ 15) ด้านหน้าวัดศรีปิงเมือง “ปูจา” เป็นภาษาคำเมือง หมายถึง บูชา ดังนั้นจึงหมายถึงงานบูชาพญาลอบ ซึ่งเป็นผู้ครองเมืองลอบในอดีตนั่นเอง โดยชาวตำบลลอบ ตำบลใกล้เคียง และชาวอำเภอจุน จะจัดพิธีบวงสรวงบูรพกษัตริย์ที่ครองเวียงลอบทุกพระองค์ (ภาพที่ 16) ถือเป็นบวงสรวงบรรพบุรุษ และระลึกถึงคุณงามความดีของบรรพชน ที่เคยสร้างบ้านแปงเมืองเวียงลอบในอดีต นอกจากพิธีบวงสรวง ซึ่งเป็นงานที่ได้จัดให้ลูกหลานชาวเวียงลอบได้มากราบไหว้สักการะแล้ว ยังมีขบวนแห่ทางวัฒนธรรม (ภาพที่ 17) มีการแสดงทางศิลปวัฒนธรรม เช่น การฟ้อนรำ การตีกลอง การมีการแข่งขันและประกวด เช่น การขับร้องเพลงพื้นบ้าน การประกวดเครื่องบายศรี การแข่งขันทำอาหารพื้นบ้าน และแข่งผูกตบจาก (ภาพที่ 18) ตอนเย็นมีการจัดงานขันโตกและชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการแข่งขันกีฬาของชาวบ้าน เป็นงานที่มีความสนุกสนานและทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีของคนในท้องถิ่น

ภาพที่ 15 อนุสาวรีย์พญาลอ

ภาพที่ 16 พิธีบวงสรวงพญาลอ

ภาพที่ 17 ขบวนแห่ในงานพญาลอ

ภาพที่ 18 กิจกรรมการประกวดแข่งขันในงานพญาลอ

2) **งานประเพณีสิบสองเดือน** ชาวเวียงลอยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมตามแบบ
ล้านนาไว้ โดยในแต่ละเดือนจะมีงานประเพณีที่แตกต่างกันไป สำหรับชุมชนเวียงลอมีงานประเพณี
บางงานที่เป็นลักษณะเฉพาะแตกต่างจากที่อื่นๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (หลวย แสงศรีจันทร์, 2547)
งานขี้เป็ง หรือ งานลอยกระทง

งานทานข้าวใหม่ หรือ “ตานก๋วยสลาก” เป็นการนำข้าวบางส่วนที่ชาวบ้านได้
จากการเก็บเกี่ยวไปถวายพระสงฆ์ที่วัด เพื่อเป็นปัจจัยทานและสืริมงคลแก่ผู้ให้

งานเลี้ยงผีเมืองเดือนสาม เป็นงานกราบไหว้บูชาผีเมือง โดยนำไก่และเหล้ามา
ทำพิธีเลี้ยงผีบริเวณศาลหลักเมือง เพื่อให้ผีบ้านผีเมืองคุ้มครองให้มีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข

งานเลี้ยงผีเมืองเดือนสี่ เป็นงานกราบไหว้บูชาผีเมืองเช่นกัน ต่างกันตรง
เครื่องเซ่นไหว้ โดยนำหมูและเหล้ามาทำพิธีเลี้ยงผีบริเวณศาลหลักเมือง เพื่อให้ผีบ้านผีเมืองคุ้มครอง
ให้มีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข

งาน”พญาพญาลอ” หรือ งานบูชาพญาลอ เดือนหก จัดขึ้นทุกวันที่ 9 มีนาคม
โดยมีพิธีบวงสรวงพญาลอและบรรพชน ตลอดจนกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ

งานสงกรานต์ เดือนเจ็ด มีการสงน้ำพระ ขนทรายเข้าวัด ทำบุญตักบาตร
รดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชน

งานแปดเป็ง เดือนแปด มีการสงน้ำพระธาตุ ทำบุญเลี้ยงพระ เป็นงานใหญ่งาน
หนึ่งของตำบล

งานเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เดือนเก้า มีพิธีกรรม นำของไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษ
งานเข้าพรรษา เดือนสิบ มีพิธีหล่อเทียนพรรษาที่วัดศรีปึงเมือง ทำบุญเลี้ยงพระ
ฟังเทศน์ฟังธรรม

งานออกพรรษา เดือนเกียง มีการกินทานสลาก ทำบุญเลี้ยงพระที่วัด

4.3.3 วิถีชีวิต เวียงลอเป็นหมู่บ้านชนบท มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ชาวบ้านส่วนใหญ่
มีอาชีพทำนา (ภาพที่ 19) และเนื่องจากอยู่ติดกับลำน้ำอิงจึงมีการทำประมงพื้นบ้าน โดยอาศัยเรือจับ
ปลาจากลำน้ำ มีการใช้แห อวนดัก ยกยอ (ภาพที่ 20) และอุปกรณ์ดักจับสัตว์น้ำต่างๆ ตามหนอง
คลอง บึง ซึ่งอุปกรณ์บางอย่างชาวบ้านยังคงทำขึ้นเอง เช่น การสานแห ทำไซ ทำลอบ ชาวบ้านมีความ
ศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีการทำบุญตักบาตร ในวันพระจะมีกลุ่มชาวบ้านไปทำบุญที่วัดและรับฟัง
เทศน์ งานประเพณีต่างๆ ของชุมชนชาวบ้านจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีความรักและเคารพต่อ
บรรพบุรุษ ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ มีความรักใคร่กลมเกลียวกันและพึ่งพาอาศัยกันตามวิถีชนบท

ภาพที่ 19 การทำนา

ภาพที่ 20 ยกยอตามริมน้ำอิง

4.3.4 ความเชื่อ เนื่องจากเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ จึงมี
ความเชื่อเกี่ยวกับผีเจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งจะเป็นผู้คุ้มครองช่วยเหลือให้ประสบผลสำเร็จในการดำรงชีพ และ
เป็นความเชื่อที่แฝงนัยยะถึงระบบความคิด ความเชื่อ ที่เป็นแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ
ชุมชนเอง ดังความเชื่อในเรื่องการนับถือผี ดังนี้ (หลวย แสงศรีจันทร์, 2547)

1) การนับถือผีตระกูล (บรรพบุรุษ) หรือผีปู่ย่า ของแต่ละตระกูลในชุมชน มีการร่วมแรงร่วมใจกันสร้างศาลให้บรรพบุรุษ เรียกว่า ศาลต้นตระกูล 1 ศาล ไว้ประจำบ้านซึ่งเป็นต้นตระกูลของตน มีพิธีบูชา กราบไหว้ บนบาน ศาลกล่าว ตามวาระในเรื่องต่างๆ เช่น ให้คนเจ็บหายป่วย บอกกล่าวเมื่อมีการเดินทางไกล นิยมทำปีละ 1 ครั้ง โดยเลือกในเดือน 3, 4, 7 หรือ 8

2) การนับถือผีฝ่ายล่อ เป็นการเช่นไหว้กับผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีน้ำ ที่รักษาฝาย ในสมัยก่อนฝายสร้างขึ้นจากไม้ ทำการเช่นไหว้ปีละ 1 ครั้ง ในเดือนเก้า โดยมีการแบ่งฝายเป็นหมวดย่อยของฝายรวม 10 หมวด โดยการนำไก่จำนวน 10 คู่ ไปเช่นไหว้ เพื่อให้ผีรักษาต้นน้ำ และดูแลปกป้องฝายต้นน้ำ ดูแลความอุดมสมบูรณ์ หากฝายน้ำไม่ตกตามฤดูกาลก็จะมีพิธีเช่นไหว้เช่นกัน และชาวบ้านที่ทำนาในเขตพื้นที่ซึ่งฝายตั้งอยู่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายฝาย คอยดูแลรักษาฝายในพื้นที่ของตนเองซึ่งถือเป็นสมบัติของส่วนรวม

3) การนับถือผีชวานา เป็นความเชื่อที่ว่า ทุกผืนนามีผีเจ้าที่คอยช่วยดูแลและปกป้องรักษา การลงนาในวันแรกจะมีการจุดธูปเทียนไหว้เจ้าที่เจ้าทาง เพื่อขอไม่ให้แมลงหรือสัตว์ต่างๆ หรือโรคร้ายมากัดกินข้าวในนา เมื่อผ่านไปจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว ในวันสุดท้ายของการเก็บเกี่ยวจะทำพิธีเลี้ยงผี โดยนำไก่ต้มและเหล้ามาเช่นไหว้เพื่อเป็นการขอบคุณผีเจ้าที่เจ้าทาง

4) การนับถือผีเจ้าที่เจ้าทางในแต่ละพื้นที่ ชาวบ้านที่ทำการประมงจะบนบานศาลกล่าวกับเจ้าที่เจ้าทางขอให้หาปลาได้เยอะๆ เมื่อได้ตามต้องการก็จะทำพิธีเลี้ยงผีเพื่อเป็นการแก้บน โดยนำเหล้าและไก่หรือหมู มาแก้บน ในทำนองเดียวกับนายพราน ซึ่งก่อนออกไปล่าสัตว์ก็จะทำเช่นเดียวกัน ส่วนที่โรงกลั่นเหล้านิยมเลี้ยงผีเจ้าที่ด้วยสุนัขและเหล้า

5) การทำตามข้อปฏิบัติของชุมชน ซึ่งถือเป็นจารีต เช่น ห้ามไม่ให้ชาวบ้านไปตัดไม้ในป่าบริเวณต่างๆ ที่ห้ามไว้ มิเช่นนั้นจะถูกเจ้าที่เจ้าทางลงโทษ

4.3.5 โบราณสถานและโบราณวัตถุ

1) เมืองโบราณเวียงลอ “เวียงลอ” (ภาพที่ 21) เคยปรากฏชื่ออยู่ในเอกสารและพงศาวดารบางฉบับ เป็นเมืองโบราณในลุ่มน้ำอิง และจากการที่แม่น้ำอิงเปลี่ยนเส้นทางไหลผ่านกลางเมือง “เวียงลอ” ในปัจจุบันอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบตำบลลอ และตำบลหงส์หิน ลักษณะผังเมืองเป็นรูปทรงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนที่กว้างที่สุดประมาณ 1,250 เมตร เนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ มีคูน้ำ คันดิน (ภาพที่ 22) และแนวกำแพงเมืองซึ่งก่อด้วยอิฐ มีประตูเมืองทั้ง 4 ทิศ แนวกำแพงเมืองโดยรอบมีระยะทางประมาณ 2,750 เมตร ภายในเมืองโบราณมีซากโบราณสถาน วัดเก่า และพระพุทธรูปหินทราย จากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าได้ความว่ามีมากกว่า 50 แห่ง เคยมีพระพุทธรูปหินทรายและพระพุทธรูปสำริดจำนวนมาก แต่ได้ถูกลักลอบขุดและเคลื่อนย้ายออกไปแล้ว และภายในเมืองมีบ่อน้ำ

ก่ออิฐเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันพื้นที่ภายในเมืองส่วนใหญ่ถูกรายล้อมใช้ทำการเกษตรกรรม เช่น การทำนาข้าว (ภาพที่ 23) การปลูกข้าวโพด และเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า และพื้นที่บางส่วนซึ่งเป็นเนินโบราณสถานหรือวัดร้างกำลังได้รับการขุดค้น ขุดแต่ง บูรณะ และปรับสภาพภูมิทัศน์เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 21 ภาพถ่ายทางอากาศ
เมืองโบราณเวียงลอ

ภาพที่ 22 แนวคูน้ำคันดิน

ภาพที่ 23 บริเวณพื้นที่ภายในตัวเมืองโบราณ

2) โบราณสถานเวียงลอ ในปัจจุบันกำลังได้รับการขุดค้น ขุดแต่ง บูรณะ และปรับสภาพภูมิทัศน์ ทั้งในและนอกเขตเมืองโบราณเวียงลอ (ภาพที่ 24 - 28) ตามโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณเวียงลอ จำนวน 16 แห่ง เช่น วัดพระเจ้าเข้าภาค ซึ่งพบพระพุทธรูปหินทรายเป็นจำนวนมากกว่าร้อยองค์ วัดคูพระแก้ว วัดคูเวียงป่าสัก คูบัวคู ซึ่งพบใบเสมาหิน วัดศรีชุม คูหนองผำ คูเกือกม้า วัดสารภี และคูลอมธาตุ ฯลฯ จากการขุดแต่งทำให้สามารถเห็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่ องค์ประกอบของโบราณสถาน ลักษณะการวางผัง และพบหลักฐานทางโบราณคดีอีกจำนวนมาก

ภาพที่ 24 โบราณสถานในตมู่บ้านที่ขุดแต่งแล้ว

ภาพที่ 25 โบราณสถานในเขตเมืองโบราณเวียงลอ

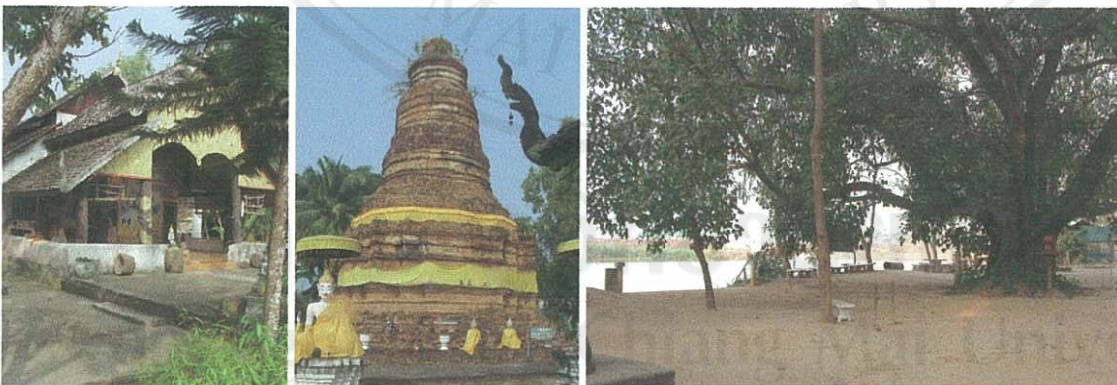
ภาพที่ 26 โบราณสถาน

ภาพที่ 27 โบราณสถาน

ภาพที่ 28 แนวกำแพงเมืองจากการขุดแต่ง

3) วัดศรีปรางเมือง (ภาพที่ 29) เป็นวัดสำคัญของชุมชนในหมู่บ้านลือในปัจจุบัน ซึ่งมีข้อสันนิษฐานว่า น่าจะสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 21 โดยพิจารณาจากรูปแบบสถาปัตยกรรม ขององค์พระธาตุเจดีย์ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด (ภาพที่ 30) เป็นพระธาตุซึ่งตั้งอยู่บนฐานเชิงสี่เหลี่ยม ต่อด้วยฐานปัทม์ย่อมุม ขึ้นไปเป็นฐานบัวรูปฟักทรงกลม จากนั้นขึ้นไปเป็นบันไดเกศาทรงกลมรองรับองค์ระฆังกลม ในช่วงนั้นเมืองพะเยาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา (กรมศิลปากร, 2540)

นอกจากนี้ วัดยังเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาข้าวแม่ น้ำอิง ภายในวัดมีบริเวณร่มรื่นมองเห็นวิวทิวทัศน์ที่สวยงามของแม่น้ำอิง (ภาพที่ 31) ชุมเขาที่โอบล้อม ทางด้านหน้าวัดยังเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์พญาลอ ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวเวียงลือทุกคน โดยกำหนดให้มีการจัดงานบูชาพญาลอขึ้นทุกปีที่บริเวณนี้

ภาพที่ 29 วัดศรีปรางเมือง

ภาพที่ 30 เจดีย์แบบล้านนา

ภาพที่ 31 ภายในวัดบริเวณริมน้ำ

4) โบราณวัตถุ มีโบราณวัตถุจำนวนมาก ที่ได้จากการเก็บรวบรวมไว้ที่วัดศรีปิงเมืองในอดีต และที่ได้จากการขุดค้น ขุดแต่งโบราณสถาน ในปัจจุบัน หลักฐานที่พบนั้น มีทั้ง พระพุทธรูปหินทราย พระพิมพ์ ใบเสมาหิน หินแกะสลักรูปช้าง และข้าวของเครื่องใช้ เช่น กระจุกสำริด ภาชนะดินเผาและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาจากเตาเวียงกาหลง เศษเครื่องถ้วยจีน (ภาพที่ 32 - 37) หลักฐานต่าง ๆ นั้นมีอายุในสมัยล้านนา ราวพุทธศตวรรษที่ 20 - 21 แต่จากการสำรวจเวียงล่อ กลับพบโบราณวัตถุ บริเวณผิวดิน ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาแบบหริภุญไชย ซึ่งเป็นสมัยที่ย้อนขึ้นไปถึงพุทธศตวรรษที่ 17 - 18 จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่งสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ของเวียงล่อต่อไป (กรมศิลปากร, 2540)

ในราว พ.ศ. 2498 ได้มีกลุ่มผู้ค้าโบราณวัตถุ ทำการลักลอบขุดหาทรัพย์สิ้นมีค่าในบริเวณ เวียงล่อผู้ร่วมเหตุการณ์ในครั้งนั้นระบุว่า "ได้นำโบราณวัตถุล้ำค่าออกไปจากเมือง โบราณแห่งนี้ จำนวนหลายรายการ เช่น จารึกบนใบลานนาค ใบลานเงิน พระพุทธรูปจำนวนมาก พระนาค พระเงิน และพระทองคำ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 32 โบราณวัตถุที่ได้จากการขุดแต่งโบราณสถาน

ภาพที่ 33 พระพุทธรูปหินทราย

ภาพที่ 34 ชิ้นส่วนเครื่องใช้สำริด

ภาพที่ 35 หินทรายสลักรูปบุคคลขี่ม้า

ภาพที่ 36 โหเคลือบดินเผา

ภาพที่ 37 พระพิมพ์ดินเผา

4.4 ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ชาวบ้าน และจัด Focus Group (ภาพที่ 38 - 41) พบว่า กลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55 และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ คือ ชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 40.8 ชาวบ้านส่วนใหญ่พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ อาชีพหลักทำการเกษตรกรรม คือ ทำนาข้าว มีรายได้ต่ำ คือ ต่ำกว่า 2,000 บาท ต่อเดือน ร้อยละ 68.3 สถานภาพส่วนใหญ่คือ สมรส ร้อยละ 57.5 อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่โดยมีสมาชิก 4 - 7 คน ร้อยละ 65.8 และชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นคนวัยกลางคนโดยกำเนิด ร้อยละ 85 และมักเข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรประจำหมู่บ้าน เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มเงินล้าน กลุ่มสตรี ฯลฯ ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความสามารถพิเศษอะไร นอกจากการทำนา และหากมีความสามารถพิเศษทุกคนยินดีให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

ภาพที่ 38 การสัมภาษณ์ชาวบ้าน

ภาพที่ 39 Focus Group กลุ่มผู้อาวุโส

ภาพที่ 40 กลุ่มชาวบ้านฟังการอธิบายแบบสอบถาม

ภาพที่ 41 การสัมภาษณ์ชาวบ้านกลุ่มผู้ชาย

จากแบบสอบถามในเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้ผลการ
ศึกษา ดังนี้

ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ เคยได้ยินคำว่า "การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม" เนื่องจากผู้นำชุมชน คือ พ่อหลวงมนัส ได้เคยพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเวทีประชุมของหมู่บ้าน ส่วนชาวบ้านที่ไม่เคยได้ยินคำนี้ เมื่อถูกซักถามเพื่อให้แสดงทัศนคติและทำการกรอกแบบสอบถามสามารถเข้าใจได้ ตรงกันกับกลุ่มที่เคยได้ยินคำนี้มาก่อน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1: แสดงความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวบ้าน

	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	120	8.76	0.75	สูงมาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดีมาก และคิดตรงกันว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเป็นการนำเอาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชนมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ข้าวของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต งานศิลปหัตถกรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชมการแสดงแบบพื้นบ้านในช่วงงานเทศกาลประจำท้องถิ่น

หากมีการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ก็ไม่ควรกระทำในลักษณะที่ขัดต่อความเป็นอยู่และประเพณีท้องถิ่น และไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ทั้งยังช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าวด้วย

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะทำให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวทางด้านเศรษฐกิจต่อชุมชน ทำให้คนในท้องถิ่นมีงานทำ ไม่ต้องออกไปหางานทำนอกชุมชน ในส่วนของการวางแผนจัดการทางด้านการท่องเที่ยวควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด

ผลจากแบบสอบถามพบว่า ชาวเวียงลอยังขาดความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการจึงคิดหวังพึ่งคนต่างถิ่นให้เข้ามาจัดการเพราะมีความเชี่ยวชาญ โดยไม่ได้คิดถึงเรื่องผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ

สรุปได้ว่า ในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ชาวเวียงลอมีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคืออะไร มีประโยชน์อย่างไรต่อชุมชน และใครควรเป็นผู้วางแผนและจัดการในเรื่องนี้ ซึ่งคำตอบที่ได้ควรเป็นชาวเวียงลอต้องเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง

4.5 ความพร้อมของคนในชุมชนที่จะให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

จากแบบสอบถาม ในเรื่องเกี่ยวกับความพร้อมของคนในชุมชนที่จะให้ความร่วมมือหรือการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น มีตอนหนึ่งซึ่งเป็นการสอบถามถึงศักยภาพในด้านต่างๆ และความต้องการของชาวบ้าน ได้ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2: แสดงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สามารถจะพัฒนาได้

1. โบราณสถาน/โบราณวัตถุ	ร้อยละ 35
2. งานประเพณี/ความเชื่อ	ร้อยละ 66
3. วิถีชีวิตของชุมชน	ร้อยละ 64
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ร้อยละ 41

จากตารางแสดงให้เห็นว่าชาวเวียงลอมีความคิดเห็นตรงกันโดยส่วนใหญ่ว่า สิ่งดึงดูดใจที่สามารถจะพัฒนาเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว คือ โบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคืองานประเพณี/ความเชื่อ วิถีชีวิตของชุมชน ตามลำดับ ท้ายสุดคือภูมิปัญญาท้องถิ่น (ตารางที่ 2) นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ามีสิ่งดึงดูดใจอย่างอื่นๆ อีก เช่น ธรรมชาติ วิถีทัศน์ ป่าไม้ พืชพรรณ สัตว์ป่า และชาวเวียงลอ ร้อยละ 61.60 ต้องการให้มีการพัฒนาโบราณสถานและโบราณวัตถุ ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะอยากให้คนมาเที่ยวชมโบราณสถานและโบราณวัตถุของชุมชนมากที่สุด เหตุผลรองลงมา คือ มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทราบข้อมูลและองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังแสดงทรรศนะถึงความเป็นห่วงต่อโบราณสถานว่ามีความเก่าแก่ ซ้ำรูดทรุดโทรม จึงอยากให้มีการบูรณะก่อน

ตารางที่ 3: แสดงความต้องการของชุมชนเพื่อให้เกิดการจัดการต่อเมืองโบราณ

1. บูรณะวัดเก่าและซากโบราณสถาน	ร้อยละ 59.17
2. ปรับปรุงแนวกำแพงเมืองเก่า	ร้อยละ 25.83
3. ปรับปรุงแนวประตูเมืองเก่า	ร้อยละ 15.00

ชาวเวียงลอทุกคน ทราบว่าชุมชนของตนเองมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ มีแนวกำแพงเมือง ประตูเมือง และวัด เนื่องจากได้เคยพบเห็น เคยเล่นอยู่ตามโบราณสถาน ประกอบกับเคยได้ยินผู้เฒ่าผู้แก่หรือคนรุ่น ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ พี่น้อง เล่าให้ฟัง มาก่อน ทุกคนที่ทราบ

ต้องการให้มีการปรับสภาพภูมิทัศน์ของเมืองโบราณ โดยให้ทำการบูรณะวัดเก่าและโบราณสถาน ก่อน ร้อยละ 59.17 รองลงมาคือ ปรับปรุงแนวกำแพงเมืองเก่า ร้อยละ 25.83 และปรับปรุงแนวประตูเมืองเก่า ร้อยละ 15 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

และหากมีการจัดการดังกล่าวข้างต้น ชาวเวียงลอยินดีให้การสนับสนุนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4: แสดงการสนับสนุนของชาวเวียงลอหากมีการปรับสภาพภูมิทัศน์

1. ด้านแรงงาน	ร้อยละ 69.17
2. ด้านการเงิน	ร้อยละ 9.17
3. กำลังใจ	ร้อยละ 5.83
4. ด้านอื่นๆ	ร้อยละ 15.83

จากตารางแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านยินดีให้การสนับสนุนในด้านแรงงานเป็นอันดับแรก คือ ร้อยละ 69.17 ส่วนการสนับสนุนทางการเงิน คิดเป็นร้อยละ 9.17 และกำลังใจ ร้อยละ 5.83 ตามลำดับ นอกจากการให้การสนับสนุนทางด้านแรงงานแล้ว ชาวบ้านยังยินดีให้การสนับสนุนเพิ่มเติมด้านอื่นๆคือ ให้ยืม ยานพาหนะ และวัสดุอุปกรณ์ เช่น จอบ เสียม รถบรรทุก รถไถ รวมเป็น ร้อยละ 15.83 (ตารางที่ 4)

ชาวเวียงลอ ส่วนใหญ่เคยทราบว่ามี การขุดค้นพบ โครงกระดูกและโบราณวัตถุในชุมชนของตนเองในอดีต ทุกคนต่างมีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่ควรทำ แต่ในปัจจุบันทุกคนอยากให้มีการขุดค้นอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเคยมีการขุดค้นเรื่องนี้ในที่ประชุมของหมู่บ้าน และทุกคนอยากทราบว่าสิ่งที่ตนเคยได้ยินและได้รับฟังมานั้นเป็นจริงหรือไม่ เป็นความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน และมีความคิดเห็นต่อการเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ค้นพบดังนี้

ตารางที่ 5: แสดงความคิดเห็นต่อการจัดการ โบราณวัตถุของชุมชน

1. ควรมีการจัดตั้งและเก็บในพิพิธภัณฑสถาน	ร้อยละ 65.00
2. ควรเก็บไว้ที่วัด	ร้อยละ 14.10
3. ไม่แสดงความคิดเห็น	ร้อยละ 20.90

ชาวเวียงลอเห็นว่า เพื่อเป็นการเก็บรักษาโบราณวัตถุไว้ให้เป็นที่เป็นทาง จะได้ง่ายต่อการดูแลรักษาและเพื่อการจัดแสดงของดังกล่าวให้นักท่องเที่ยวมาชม ตลอดจนวัตถุทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้วย และหากมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นได้จริง ควรมีการจัดตั้ง

และเก็บในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของตนเองหากสามารถจัดตั้งขึ้นได้ ร้อยละ 65 และหากไม่สามารถจัดตั้งได้ควรเก็บไว้ที่วัด ร้อยละ 14.10 ไม่แสดงความคิดเห็น ร้อยละ 20.90 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 6: แสดงการสนับสนุนของชาวเวียงลอหากมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1. แรงงาน	ร้อยละ 47.50
2. ร่วมบริจาคสิ่งของเพื่อการจัดแสดง	ร้อยละ 13.33
3. เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร	ร้อยละ 10.00
4. ด้านการเงิน	ร้อยละ 6.67
5. ทั้งแรงงาน/ร่วมเป็นคณะกรรมการ	ร้อยละ 6.67
6. แรงงาน/บริจาคสิ่งของ	ร้อยละ 5.83
7. แรงงาน/เป็นคณะกรรมการ/บริจาคสิ่งของ	ร้อยละ 5.00
8. แรงงาน/เงิน/บริจาคสิ่งของ	ร้อยละ 3.33
9. แรงงาน/เงิน	ร้อยละ 1.67

หากมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้จริง ชาวบ้านยินดีให้การสนับสนุนทางด้านแรงงานเป็นอันดับแรก คือ ร้อยละ 47.50 รองลงมา คือ ร่วมบริจาคสิ่งของเพื่อการจัดแสดงหากตนเองมีและเพื่อเป็นประโยชน์ ร้อยละ 13.33 และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร ร้อยละ 10 ตามลำดับ และท้ายสุด คือ ให้ความสนับสนุนทางด้านการเงิน ร้อยละ 6.67 มีชาวบ้านหลายคนที่ยินดีให้การสนับสนุนมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น ให้ทั้งแรงงาน/ร่วมเป็นคณะกรรมการ ร้อยละ 6.67 ให้ทั้งแรงงาน/บริจาคสิ่งของ ร้อยละ 5.83 และให้ทั้งแรงงาน/เป็นคณะกรรมการ/บริจาคสิ่งของ ร้อยละ 5.00 ให้ทั้งแรงงาน/เงิน/บริจาคสิ่งของ ร้อยละ 3.33 รวมถึงให้ทั้งแรงงาน/เงิน ร้อยละ 1.67 เป็นอันดับสุดท้าย (ตารางที่ 6) และหากทางราชการมีการเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชาวบ้านยินดีให้ความร่วมมือทุกคน เพราะต้องการให้ชุมชนมีความเจริญขึ้นและเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ในส่วนของความคิดเห็นในเรื่องการบริหารจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 89 เห็นว่า ผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรของรัฐควรเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุด

เมื่อตรวจสอบจากความสามารถในงานบริการ พบว่า งานที่ชาวบ้านสนใจในแต่ละงานนั้นมีข้อจำกัดในเรื่องของ กำลังความสามารถ ความถนัด งบประมาณการลงทุน จึงขอแสดงรายละเอียดเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 7: งานที่ชาวบ้านคิดว่ามีความสามารถในการให้บริการ

การให้บริการ	จำนวนคน ใน 120 คน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
1. เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว โบราณสถาน	99	3.38	1.06	ปานกลาง
2. จัดบริการนำเที่ยว	75	3.14	1.00	ปานกลาง
3. จัดสินค้าของที่ระลึกประจำถิ่น	80	3.23	1.07	ปานกลาง
4. จัดบริการด้านพาหนะรับส่ง	81	3.30	1.30	ปานกลาง
5. จัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	90	3.55	1.08	มาก
6. จัดบริการด้านที่พัก	99	3.49	1.11	มาก
7. จัดบริการด้านอื่นๆ	27	3.59	1.88	มาก
รวม		3.38	1.07	ปานกลาง

จากตารางจะเห็นได้ว่า ชาวบ้านคิดว่าตนเองมีความสามารถในการจัดบริการด้านที่พัก และจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ในระดับที่สูง ส่วนความสามารถในการให้บริการในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดบริการด้านพาหนะรับ-ส่ง เป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว การจัดทำสินค้าและของที่ระลึก และจัดบริการนำเที่ยว ตามลำดับ ส่วนบริการอื่นๆ ได้แก่ การนวดแผนไทย การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร (ตารางที่ 7)

ผลที่ได้นั้นสอดคล้องกับความเป็นจริงซึ่งพออธิบายได้ ดังนี้ การที่ชาวบ้านคิดว่าตนเองมีความสามารถในการจัดบริการด้านห้องพัก และการจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยมีความสามารถอยู่ในระดับสูงนั้น เพราะชาวบ้านสนใจที่จะทำโฮมสเตย์ เนื่องจากคิดว่าเป็นการจัดการที่ง่าย โดยชาวบ้านสามารถแบ่งห้องให้นักท่องเที่ยวนอน เพื่อแลกกับรายได้โดยไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก ประกอบกับการจัดทำอาหารเพิ่มเติมให้นักท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านก็ต้องทำเพื่อรับประทานเองอยู่แล้ว

การเป็นมัคคุเทศก์ทุกคนไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุน แต่เมื่อสำรวจตัวเองแล้วมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การพูดภาษาอังกฤษ สุขภาพของตัวเองในการที่จะนำเที่ยว เวลาของการทำงาน เช่น หากเป็นนักเรียนต้องเรียนหนังสือในวันปกติ

การจัดพาหนะบริการรับส่ง เนื่องจากชาวบ้านมีพาหนะเป็นของตนเองอยู่แล้ว แต่มีข้อจำกัดคือ มีความจำเป็นต้องใช้พาหนะในการสัญจรไปมาและใช้ในการประกอบอาชีพหลัก จึงสามารถให้บริการได้ในยามที่ตัวเองว่างจากงานปกติเท่านั้น

ส่วนการจัดทำสินค้าที่ระลึกประจำท้องถิ่น อาจต้องมีการลงทุนบ้าง แต่ก็สามารถใช้เวลาว่างในการทำเป็นอาชีพเสริมได้ ไม่จำเป็นต้องต้องรีบร้อน

งานบริการที่ชาวบ้านมีความสามารถเป็นอันดับสุดท้าย คือ การจัดบริการนำเที่ยว เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีความยุ่งยากในการจัดการและการลงทุน นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอบริการด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การนวดแผนไทย การบริการด้านข้อมูลข่าวสาร โดยมีความสามารถอยู่ในระดับสูงแต่มีผู้ที่ปฏิบัติได้จำนวนน้อย

จากแบบสอบถาม ในเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลศักยภาพของชุมชนด้านสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ผลจากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านมีความสามารถที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวในการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว ร้อยละ 69.20 แต่มีจำนวนน้อยที่สามารถนำเที่ยวนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ เพราะไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษ ส่วนผู้ที่คิดว่ามีความสามารถนำนักท่องเที่ยวต่างชาติได้นั้น คิดเป็นร้อยละ 45.80 ของผู้ที่สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยเป็นมัคคุเทศก์ ทั้งนี้จากการที่มีความสนใจจะเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว จึงมีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่นขึ้น และชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หากแต่เคยได้ยินผู้นำชุมชนพูดในที่ประชุมหมู่บ้านเท่านั้น

จากแบบสอบถามในเรื่องสิ่งดึงดูดใจของชุมชน เช่น งานศิลปหัตถกรรม สินค้าของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่นนั้น มีสิ่งดึงดูดใจในเรื่องข้างต้นจำนวนไม่มาก โดยคิดได้ร้อยละ 39.20 ซึ่งชาวบ้านที่ตอบว่ามีนั้น ระบุประเภทของสินค้าไว้ ดังนี้

1. สุราชุมชน คิดเป็นร้อยละ 46.90
2. ปลาต้ม คิดเป็นร้อยละ 34.40
3. ปลาข้าว คิดเป็นร้อยละ 15.60
4. บายศรี คิดเป็นร้อยละ 3.10

ด้านความสามารถในการบริการรับส่งและนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว นั้น ชาวบ้านร้อยละ 71.60 แสดงความคิดเห็นว่าสามารถสนับสนุนได้ เฉพาะการนำเที่ยวในหมู่บ้านและใช้พาหนะเท่าที่ตัวเองมีอยู่เป็นฐานในการให้บริการ และยังสามารถให้บริการรับส่งนักท่องเที่ยวจากปากทางถนนหลวงเข้าสู่หมู่บ้านซึ่งมีระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร หากมีการติดต่อและจัดระบบประสานงานที่ดี ซึ่งจากแบบสอบถามสามารถแยกพาหนะที่จะใช้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตามความสนใจของแต่ละบุคคลได้ ดังนี้

1. รถยนต์	32	คัน	คิดเป็นร้อยละ	14.10
2. รถจักรยานยนต์	79	คัน	คิดเป็นร้อยละ	34.80

3. รถจักรยาน	66	คัน	คิดเป็นร้อยละ	29.10
4. เกวียน	7	เล่ม	คิดเป็นร้อยละ	3.10
5. เรือ	35	ลำ	คิดเป็นร้อยละ	15.50
6. แพง	6	ลำ	คิดเป็นร้อยละ	2.60
7. ควาย	2	ตัว	คิดเป็นร้อยละ	0.08

จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านมีพาหนะ จักรยานยนต์มากที่สุด รองลงมาคือ จักรยาน ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนัก เป็นพาหนะที่ใช้กันโดยส่วนใหญ่ภายในหมู่บ้านจากการสำรวจ รถจักรยานยนต์ใช้กันทั่วไปในวัยทำงานและนักเรียน ส่วนจักรยานใช้มากในหมู่นักเรียน ถัดมาคือ เรือและรถยนต์ ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน สำหรับจำนวนเรื่อนั้นสัมพันธ์กับอาชีพการประมงน้ำจืด สัตว์มีอยู่น้อยเพราะในปัจจุบันใช้รถไถกันหมดแล้ว ส่วนเกวียนนั้นไม่ใช้กันแล้วแต่ยังมีเก็บไว้

สำหรับความคิดเห็นของชาวบ้านในเรื่องของศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ นั้น ชาวบ้านมีความคิดเห็นในรายละเอียดซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 8: ศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว

	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
1. มีโบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง	120	4.26	.82	มากที่สุด
2. มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง	120	4.12	.75	มาก
3. มีงานศิลปหัตถกรรมเฉพาะของท้องถิ่น	120	2.74	1.00	ปานกลาง
4. มีสภาพธรรมชาติที่ดี และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว	120	4.08	.82	มาก
5. ผู้คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี	120	4.48	.71	มากที่สุด
6. สถานที่เหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	120	3.99	.76	มาก
7. มีพื้นที่ซึ่งสามารถจัดการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อีกมาก	120	4.03	.70	มาก
รวม	120	3.95	.79	มาก

ชาวบ้านเห็นว่าชุมชนของตนเองมีสิ่งที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ ดังนี้ มีโบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและมีอัญมณีไมตรีที่คืออยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มีวัฒนธรรมและประเพณี มีสภาพธรรมชาติที่ดี อยู่ในระดับมาก มีงานศิลปหัตถกรรมเฉพาะท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง และเห็นว่าชุมชนของตนเองเป็นสถานที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาก ทั้งยังมีพื้นที่โดยรอบชุมชนซึ่งสามารถที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อีกมาก (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 9: ศักยภาพด้านกายภาพ

ศักยภาพของชุมชน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาได้ค่อนข้างสะดวก	120	4.19	.75	มาก
2. ระบบสาธารณูปโภคมีเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว	120	3.85	.97	มาก
3. มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	120	4.40	.72	มากที่สุด
4. นักท่องเที่ยวเสียค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในชุมชน	120	2.29	.66	ปานกลาง
รวม	120	3.68	0.77	มาก

ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ชาวบ้านมีความคิดเห็นว่า นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนได้สะดวกมาก มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุด มีระบบสาธารณูปโภคพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวมาก ในส่วนของค่าใช้จ่ายนั้นพบว่านักท่องเที่ยวจะเสียค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวภายในชุมชนปานกลาง (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 10: แสดงทัศนคติต่อการท่องเที่ยว

ทัศนคติ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
1. คนในชุมชนให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยว	120	4.29	.66	มากที่สุด
2. คนในชุมชนเข้าใจ และยอมรับการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างดี	120	4.15	.81	มาก
3. ท่านจะชักชวนญาติพี่น้องเข้าร่วมกิจกรรม ด้านการท่องเที่ยวในชุมชน	120	4.40	.75	มากที่สุด
รวม	120	4.28	0.74	มากที่สุด

ด้านทัศนคติของชาวบ้านต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชาวบ้านให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวมาก คนในชุมชนเข้าใจและยอมรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดีมาก และยินดีที่จะชักชวนญาติพี่น้องเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นอย่างมากที่สุด (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 11: การสนับสนุนของภาครัฐในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การสนับสนุนจากภาครัฐ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
1. มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาช่วยในการวางแผนการท่องเที่ยว	120	3.01	1.39	ปานกลาง
2. การให้ความช่วยเหลือด้านการท่องเที่ยว จากภาครัฐ	120	3.38	1.91	ปานกลาง
3. การให้งบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว	120	3.27	1.94	ปานกลาง
รวม	120	3.22	1.74	ปานกลาง

สำหรับการสนับสนุนของภาครัฐในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่อชุมชนนั้น จากการรับรู้ของชาวบ้านได้ผลว่า ภาครัฐให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้ปานกลาง และให้งบประมาณเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวปานกลางโดยชาวบ้านมองจากการให้งบประมาณในการจัดงานประเพณีประจำปีของท้องถิ่นเพียงเรื่องเดียว คือ การจัดงานบุญจลาจลซึ่งได้งบจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา (ตารางที่ 11)

จากการสอบถามชาวบ้านถึงเรื่องที่หน่วยงานราชการได้กระทำกิจกรรมด้านต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ชาวบ้านรับทราบ ดังนี้

การพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว	ร้อยละ 65.00
การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	ร้อยละ 50.00
การพัฒนาปรับปรุงถนนหนทางเข้าสู่หมู่บ้าน	ร้อยละ 75.80
เตรียมการผลิตสินค้าและของที่ระลึกประจำถิ่น	ร้อยละ 28.30
การตรวจตราและให้ความปลอดภัยทางทรัพย์สิน	ร้อยละ 72.50
การให้งบประมาณจัดงานประเพณีท้องถิ่น	ร้อยละ 66.60
การรักษาความสะอาดในชุมชน	ร้อยละ 70.00
กำหนดมาตรการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม	ร้อยละ 76.60

ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในชุมชน ชาวบ้านมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 12: แสดงถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. คนในชุมชนเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน	120	4.27	.67	มากที่สุด
2. คนในชุมชนของท่านร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับการส่งเสริมจากภายนอกเป็นอย่างดี	120	3.95	.71	มาก
3. เมื่อมีงานของส่วนรวม หรือกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของชุมชน ทุกคนร่วมมือกันเป็นอย่างดี	120	4.43	.77	มากที่สุด
4. คนในชุมชนให้ความร่วมมือกับผู้นำตามกฎหมายเป็นอย่างดี	120	4.58	2.62	มากที่สุด
5. คนในชุมชนของท่านได้รับการติดต่อให้ไปช่วยงานราชการ	120	3.36	1.20	มาก
6. เมื่อพบเห็นการกระทำที่เสียหายแก่ ชุมชน คนในชุมชน ได้มีการปรึกษากัน และแจ้งให้หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบได้รับทราบ	120	4.27	.79	มาก
รวม	120	4.14	1.10	มากที่สุด

จากตารางที่ 12 จะเห็นได้ว่า คนในชุมชนเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน มากที่สุด รวมทั้งให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนเป็นอย่างดีที่สุด ตลอดจนให้ความร่วมมืออย่างดีที่สุดในการงานและทำกิจกรรมของส่วนรวม กรณีที่มีการส่งเสริมกิจกรรมจากภายนอกคนในชุมชนก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมาก และเมื่อพบเห็นการกระทำที่เสียหายต่อชุมชน คนในชุมชนจะร่วมมือกันสอดส่องดูแลและรายงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบทันที

ตารางที่ 13: แสดงความสามัคคีและกลุ่มพลังชุมชน

	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	120	4.36	.69	มาก
2. คนในชุมชนของมีความขัดแย้งกันเรื่องประโยชน์	120	1.92	1.03	น้อย
3. คนในชุมชนช่วยเหลือกันภายในกลุ่มเครือข่ายคือนั้น	120	2.31	1.22	ปานกลาง
4. มีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม เพื่อการพัฒนาชุมชน	120	4.11	.78	มาก
5. เมื่อเกิดปัญหาในชุมชน มีการรวมตัวกันเพื่อติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น	120	3.50	1.09	มาก
รวม	120	3.65	0.94	มาก

ในส่วนของความสามัคคี คนในชุมชนมีความสามัคคีกันดี เพราะมีความขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์น้อย และให้การช่วยเหลือกันเฉพาะกลุ่มเครือข่ายอยู่ในระดับปานกลาง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก มีการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่ม ชมรม เพื่อพัฒนาชุมชนมาก กรณีมีเหตุการณ์ที่จำเป็นจะต้องขอความช่วยเหลือ ชาวบ้านจะรวมตัวกันติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นอย่างมาก เช่น เรื่องปัญหาน้ำท่วม น้ำหลาก ในช่วงฤดูฝน (ตารางที่ 13)

สรุปผลจากแบบสอบถาม ในส่วนของศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวและศักยภาพด้านสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้ความว่า ชาวเวียงลอโดยส่วนใหญ่คิดว่าชุมชนของตนเอง

มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ โบราณสถานซึ่งมีเป็นจำนวนมาก รองลงมาคือ งานประเพณี วิถีชีวิต ตามลำดับ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีสิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติเป็นตัวเสริมอีกด้วย ชาวเวียงลอทราบว่าคุณสมบัติของตนเองมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเคยมีความสำคัญในอดีต จึงมีความสนใจอยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาทราบแต่เพียงผิวเผิน โบราณสถานส่วนใหญ่ที่เห็นก็อยู่ในสภาพถูกทิ้งร้างเป็นเนินดินมีเศษอิฐเก่าๆ จึงมีแนวความคิดที่อยากจะให้ภาครัฐเข้ามาช่วยทำการบูรณะซ่อมแซม โดยทำการบูรณะโบราณสถาน เช่น วัดร้าง เป็นอันดับแรก ชาวบ้านอยากให้มีการจุดค้นทางโบราณคดีอย่างเป็นระบบ และยินดีให้ความร่วมมือในการลงแรง ผลิตเงิน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อสนองต่อความต้องการอยากรู้อยากเห็นตามที่คุณเฒ่าผู้แก่ได้เคยเล่าให้ฟัง

ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่อยากให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมโบราณวัตถุ และทำการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของโบราณสถานตลอดจนแนวเขตเมืองโบราณในหังดงาม เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมท้องถิ่นของตนเอง และเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังมีความสนใจและคิดว่าตนเองมีความสามารถในการให้บริการกับนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่พักแรมในรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นภาคีเครือข่าย จัดบริการพาหนะรับส่งและนำเที่ยว ทำสินค้าที่ระลึกขาย โดยอยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือในการเสนอแนะแนวทางอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการพัฒนาสิ่งที่ตนเองมีความสนใจจะทำ

การเข้าถึงเวียงลอนั้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาเที่ยวได้อย่างสะดวก เสียค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวไม่แพง มีสาธารณูปโภคพื้นฐานเพียงพอ ผู้คนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี และมีความปลอดภัยมากที่สุด

ในเรื่องของการมีส่วนร่วมนั้นพบว่า เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่ดี ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนเป็นอย่างดี เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านมากที่สุด เมื่อมีงานส่วนรวมทุกคนให้ความร่วมมือมากที่สุด มีความรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มชมรม เพื่อพัฒนาชุมชนมาก มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว และพร้อมจะให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.6 ผลสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน (ภาพที่ 42) จำนวน 8 คน ได้แก่ พ่อหลวงมนัส ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน (ภาพที่ 43) และประธานกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ได้ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์รายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 42 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ

ภาพที่ 43 พ่อหลวงมนัส เวียงลอ

เมื่อถามถึงเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทุกคนเคยได้ยินคำนี้มาก่อนแล้วโดยเล่าให้ฟังว่า พ่อหลวงมนัสเคยได้พูดเรื่องนี้ในเวทีประชุมของหมู่บ้านหลายครั้งหลายหน และเมื่อให้แต่ละคนอธิบายถึงความเข้าใจในเรื่องนี้ ทุกคนสามารถอธิบายได้และมีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องนี้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ในเรื่องราวของวัฒนธรรม อันได้แก่ ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ งานประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุกคนแสดงความคิดเห็นตรงกันถึงสิ่งดึงดูดใจของชุมชนตามลำดับ ดังนี้ โบราณสถานที่มีอยู่ งานประเพณี และวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน โดยทุกคนมีความเห็นว่าการบริหารจัดการและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวต้องเป็นของคนในท้องถิ่น

ส่วนความเห็นในเรื่องของนโยบายและเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นก็เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในชุมชนของตน มาเรียนรู้ โดยที่การท่องเที่ยวนั้นต้องไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ตนเองมีอยู่ และชาวบ้านก็ได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวคือ เกิดรายได้ สร้างงานให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า หากมีการท่องเที่ยวเข้ามาแล้ว ในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ชาวบ้านจะได้ไม่ต้องออกไปหางานทำงานต่างถิ่น

ส่วนของการแสดงความคิดเห็นแทนคนในชุมชน ว่ามีความสามารถหรือความพร้อมเพียงพอหรือไม่ ในด้านต่างๆ เพื่อจัดการท่องเที่ยวนั้นมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการจัดนำเที่ยวชุมชน ทุกคนต่างเห็นว่าไม่มีความสามารถในการจัดนำเที่ยว เนื่องจากเป็นเรื่องที่ใหม่และยังไม่มี ความชำนาญพอ

ด้านบริการที่พักอาศัย ทุกคนต่างเห็นว่าสามารถทำได้ โดยทำในลักษณะโฮมสเตย์ (Home Stay) หรือจัดเป็นที่พักไว้ให้นักท่องเที่ยวโดยใช้บ้านตัวเองเป็นสถานที่พักของนักท่องเที่ยว

ด้านการให้บริการรับส่งและจัดยานพาหนะนำเที่ยว ทุกคนคิดว่าชุมชนมีความสามารถพอ เนื่องจากไม่ต้องลงทุนอะไรเพิ่มเติม สามารถใช้พาหนะของแต่ละคนมีอยู่ไว้บริการนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่คิดว่าสามารถทำได้สะดวกโดยบริการอยู่ในชุมชน และสามารถทำการรับส่งจากปากทางหมู่บ้านบริเวณขีอมบริการริมทางหลวงเข้าหมู่บ้าน แต่ต้องมีการจัดการในเรื่องการติดต่อประสานงาน สำหรับการรับนักท่องเที่ยวจากในเมือง หลายคนที่มียานพาหนะ คือ รถยนต์ และให้ความเห็นว่า สามารถทำได้หากมีการประสานงานกับบริษัททัวร์ในเมืองโดยใช้รถกระบะไปรับนักท่องเที่ยวจากในเมืองครั้งละหลายๆ คน

ด้านการให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม ทุกคนแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่สัมพันธ์กับการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ คือ กินอยู่แบบชาวบ้าน โดยจัดที่พักให้กับนักท่องเที่ยวและทางชาวบ้านจะทำอาหารง่าย ๆ ให้รับประทาน สำหรับบางคนแสดงความคิดเห็นว่า ในอนาคตหากมีนักท่องเที่ยวมากแล้ว ก็สนใจที่จะเปิดเป็นร้านอาหารไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ด้านการจัดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชุมชน ต่างมีความเห็นว่าต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากชุมชน ไม่มีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น หากจะมีก็เฉพาะสุราที่ดื่มเองในหมู่บ้าน

ด้านการฝึกอบรมหรือการเตรียมพร้อมทางด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว นั้น ทุกคนเห็นว่า ยังไม่มีความพร้อม เนื่องจากตนเองยังไม่มียุทธศาสตร์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีของท้องถิ่น แต่มีความประสงค์ที่จะเป็นมัคคุเทศก์กันมาก และยังคงแสดงความต้องการฝึกอบรมจากทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านการจัดการตลาดท่องเที่ยวชุมชน ทุกคนเห็นว่ายังจำเป็นต้องพึ่งหน่วยงานอื่นๆ ช่วย ประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน

ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะชาวบ้านมีอัธยาศัยเป็นมิตรไมตรีดี และอยากให้มียุทธศาสตร์มาเที่ยวในชุมชนของตน

ส่วนความคิดเห็นของแต่ละคนในเรื่องศักยภาพทางกายภาพด้านต่างๆ ที่มีไว้รองรับนักท่องเที่ยว โดยการให้คำตอบว่าพร้อมหรือไม่พร้อมนั้น ผลการศึกษาพบว่า มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน สิ่งที่มีพร้อม ได้แก่ ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำดื่ม/น้ำใช้ ลานจอดรถ ความปลอดภัย และสถานพยาบาล ส่วนสิ่งที่ยังไม่พร้อม ได้แก่ ห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์

สำหรับการสุขาภิบาลนั้น ระบบบำบัดน้ำเสีย ยังไม่มี น้ำใช้จากครัวเรือนของชาวบ้านถูกปล่อยลงสู่พื้นดิน การกำจัดขยะมูลฝอย ทางสาธารณสุขได้เข้ามาแนะนำให้แต่ละบ้านทำการกำจัดกันเองอย่างถูกวิธีโดยการเผาหรือฝังกลบ

ด้านสาธารณสุขปกครองระดับสูง ยังไม่มีการสร้าง เช่น ร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ที่พักค้างแรม ร้านขายของที่ระลึกศูนย์บริการข่าวสารด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากยังไม่มีนักท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นในชุมชน

4.7 ผลสัมฤทธิ์กลุ่มหัวหน้าหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

ทางผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานราชการในท้องถิ่น จำนวน 7 คน ได้แก่ ปลัดอำเภอ 2 ท่าน พัฒนาการอำเภอ นายกองดีการบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาประจำตำบล หัวหน้าสถานีอนามัยประจำตำบล ได้ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์รายละเอียด ดังนี้

หัวหน้าหน่วยราชการทุกคน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมค่อนข้างดี และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลล่อ ยังเสริมในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้วยว่า ต้องเป็นคนในท้องถิ่นที่ช่วยกันทำเพราะเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ระดับอำเภอ ตามที่ปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคงได้กล่าวไว้ ซึ่งในปีงบประมาณ 2548 นี้ นอกจากงานประเพณี “บุญพญาล่อ” ซึ่งมีอยู่ในแผนอยู่แล้ว ทางอำเภอได้เพิ่มเติมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เวียงล่อเข้าไปอีกเรื่องหนึ่ง โดยมีการวางโครงการไว้แล้ว คือ ให้มีการท่องเที่ยวโดยทางเรือเพื่อชมโบราณสถานและวิถีชีวิตสองฝั่งน้ำ และทางพัฒนาการอำเภอได้ช่วยประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำแผ่นพับแนะนำเวียงล่อตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งพื้นที่เที่ยว นอกจากนี้ทาง อบต. ล่อ ยังได้วางแผนการปรับปรุงบริเวณวัดศรีปิงเมืองซึ่งเป็นวัดสำคัญของบ้านล่อ และสานต่องานในเรื่องการจัดการบูรณะโบราณสถาน จัดทำศูนย์ข้อมูลและพิพิธภัณฑ์ประจำท้องถิ่น

สำหรับการแสดงความเห็น ในเรื่องความพร้อมความสามารถของชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยว นั้น ทุกคนมีเห็นว่า โดยภาพรวมแล้วยังไม่พร้อมเนื่องจากยังไม่เคยมีการเตรียมความพร้อมกันอย่างจริงจัง ในอดีตที่ผ่านมาเรื่องการท่องเที่ยวยังเป็นเรื่องใหม่ต่อชุมชน แม้ว่าผู้ใหญ่บ้านจะได้เคยพูดคุยเรื่องนี้ในเวทีประชุมชาวบ้านหลายครั้งหลายหนแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากเวียงล่อยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่เวียงล่อน้อยมาก งานที่สามารถรวมคนได้มากที่สุดคืองานประเพณีบุญพญาล่อ ซึ่งเป็นงานของท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นไม่ได้มีนักท่องเที่ยวต่างถิ่นมา

ร่วมงาน สำหรับเรื่องที่ชุมชนมีความพร้อมคงได้แก่ การให้บริการรับ-ส่งและจัดยานพาหนะในการนำเที่ยว โดยมองในแง่ของการให้บริการของชาวบ้านซึ่งสามารถใช้ยานพาหนะที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้ทางปลด อบต. ลอ ได้แจ้งให้ทราบว่ามีความคิดที่จะพัฒนาเวียงลอให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ อาจจัดให้มีรถไว้รับนักท่องเที่ยวจากปากทางถนนหลวงเข้าสู่ตัวหมู่บ้าน และสิ่งที่ทุกคนลงความเห็นพ้องต้องกันมากที่สุดและเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความพร้อมในด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพื้นฐานนิสัยของคนในชุมชนที่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีอยู่แล้วและมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ในส่วนที่ไม่พร้อมนั้นทาง อบต. ได้เตรียมแผนดำเนินงานเพื่อให้เกิดความพร้อมในช่วงปีงบประมาณ 2548 นี้ไว้แล้ว

สำหรับศักยภาพของชุมชนที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในแต่ละด้านนั้น มีรายละเอียด ดังนี้ ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ด้านที่มีความพร้อม ได้แก่ ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำดื่ม/น้ำใช้ โทรศัพท์ สถานีอนามัย สถานที่จอดรถ ความปลอดภัย ด้านที่ไม่พร้อม ได้แก่ ระบบบำบัดน้ำเสียและการกำจัดขยะ ส่วนห้องน้ำสาธารณะ ซึ่งมีโครงการจัดทำไว้แล้ว

ด้านสาธารณูปโภคระดับสูง ในปัจจุบันยังไม่มีความพร้อมแต่ทาง อบต.ลอ ได้จัดทำโครงการพัฒนาไว้แล้วในปีงบประมาณ 2548 ดังนี้ (ณัฐชนนท์ สักลอ, 2547)

ด้านที่พักค้างแรม จะสนับสนุนให้ชาวบ้านทำโฮมสเตย์ อย่างถูกต้องตามระบบ เพื่อเป็นการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแรก เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวทางตรงสู่ชาวบ้าน และเป็นการลงทุนที่ไม่สูงนัก โดยจะจัดให้มีการอบรมทำความเข้าใจจากหน่วยงานที่มีความรู้ในเรื่องการจัดการอย่างเป็นระบบ

ร้านอาหาร จะส่งเสริมให้ชาวบ้านทำร้านอาหารไว้คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดมาตรฐาน คุณค่าทางโภชนาการ ความสะอาด และราคา มีการตรวจตราจากสาธารณสุขตำบล

ร้านขายของที่ระลึก ได้วางแผนจัดสร้างร้านขายของที่ระลึกขึ้น โดยมีแนวคิดว่าจะรวมสินค้า ซึ่งเป็นสินค้าเด่นๆ ของตำบลต่างๆ มาไว้รวมกันเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่จำเป็นต้องไปหลายๆที่ เช่น ไม้กวาดดอกแก้วของตำบลดอกคำใต้ ไวน์ข้าวเก่าของตำบลก้วยข้าวเก่า มีดบ้านร่องไธ้ สำหรับสินค้าที่ระลึกของชุมชนเองนั้นได้วางแผนขยายเครือข่ายการผลิต กล้วยยัดเยียด (กล้วยอบกรอบแผ่นบางปรุงรสบรรจุในซองสุญญากาศ) ซึ่งเป็นสินค้า OTOP ของตำบลล่อหมู 9 อยู่แล้ว แต่จะส่งเสริมให้ทำการปลูกและผลิตในทุกหมู่บ้าน

ศูนย์บริการข่าวสารด้านการท่องเที่ยว มีการตั้งงบประมาณไว้แล้ว โดยจะสร้างให้เสร็จก่อนเดือนเมษายน 2548 และได้วางแผนจัดพิมพ์แผ่นพับแสดงรายละเอียดในเรื่องของการท่องเที่ยวในตำบลลอ

สำหรับสิ่งดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรมนั้น ได้แก่ เมืองโบราณเวียงลอ และโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ขุดค้นพบ ประเพณีปูजाพญาลอและประเพณี 12 เดือน วิถีชีวิตชนบทโดยเฉพาะการ ประมงน้ำจืดในลำน้ำอิง ซึ่งสิ่งดังกล่าวข้างต้น ทางอบต. ลอ กำลังหาแนวทางจัดการเพื่อให้เป็น มาตรฐาน โดยวางแผนให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น บรรจุเรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนเข้าไปในการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน จัดอบรมให้ความรู้ทางการ ท่องเที่ยว จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ในส่วนของธรรมชาตินั้น นอกจากวิวทิวทัศน์ที่งดงาม พันธุ์ปลาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ในลำน้ำอิงแล้ว ยังได้เสริมเรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น การท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าเวียงลอ การท่องเที่ยวบริเวณเขื่อนยางอิงลอค ซึ่งสามารถใช้เส้นทางน้ำวังทวนกระแสน้ำขึ้น ไปเที่ยวชมความงาม ทั้งยังมีโครงการปลูกป่าริมเขื่อนเพื่อให้เป็นที่อยู่ของนกน้ำ และการท่องเที่ยวใน เขตตำบลหงส์หินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง โบราณเวียงลอ

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านข่าวสารและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ในเรื่องของป้ายแสดง สถานที่ต่างๆ ในปัจจุบันยังมีเพียงป้ายชี้ทางของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเท่านั้น (ภาพที่ 47) ซึ่ง ในส่วนนี้ทาง อบต. ได้วางแผนจัดทำป้ายเพื่อชี้ทางสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในตำบลไว้แล้ว และจะได้ จัดทำแผนที่ชุมชนแสดงจุดท่องเที่ยวต่างๆ ไว้บริเวณศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ซึ่ง อาจจะจัดสร้างขึ้นบริเวณวัดศรีปิงเมือง

ภาพที่ 44 ป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ในเรื่องการวางแผนจัดการพื้นที่สาธารณะ ได้วางแผนหาพื้นที่สาธารณะของชุมชนเพื่อ จัดสร้างศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว และจัดสร้างร้านขายของที่ระลึกประจำตำบลขึ้นเพื่อ สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน ในส่วนของความปลอดภัยได้คิด โครงการตั้งป้อมยามไว้ประจำ

แหล่งท่องเที่ยว และใช้ประโยชน์จากชุดอาสาสมัครป้องกันภัยประจำหมู่บ้านในการช่วยสนับสนุนกำลังคน

สำหรับเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับรู้และเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยว นั้น ทุกคนต่างแสดงความมั่นใจว่าชุมชนของตนเองมีความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี และมีความตระหนัก มีจิตสำนึกในคุณค่าของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และยังยินดีให้ความร่วมมือกับทางผู้นำชุมชนเป็นอย่างดี โดยทาง อบต. ได้วางแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวไว้เป็นแผนดำเนินงานด้านต่างๆ และจะเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องของการพัฒนาในอนาคต เพื่อตรวจสอบความต้องการของชุมชน หาประชาคมติในเรื่องการจัดการ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และนำข้อสรุปของเวทีประชุมมาทำเป็นแผนดำเนินงานเสนอในปีงบประมาณต่อไป

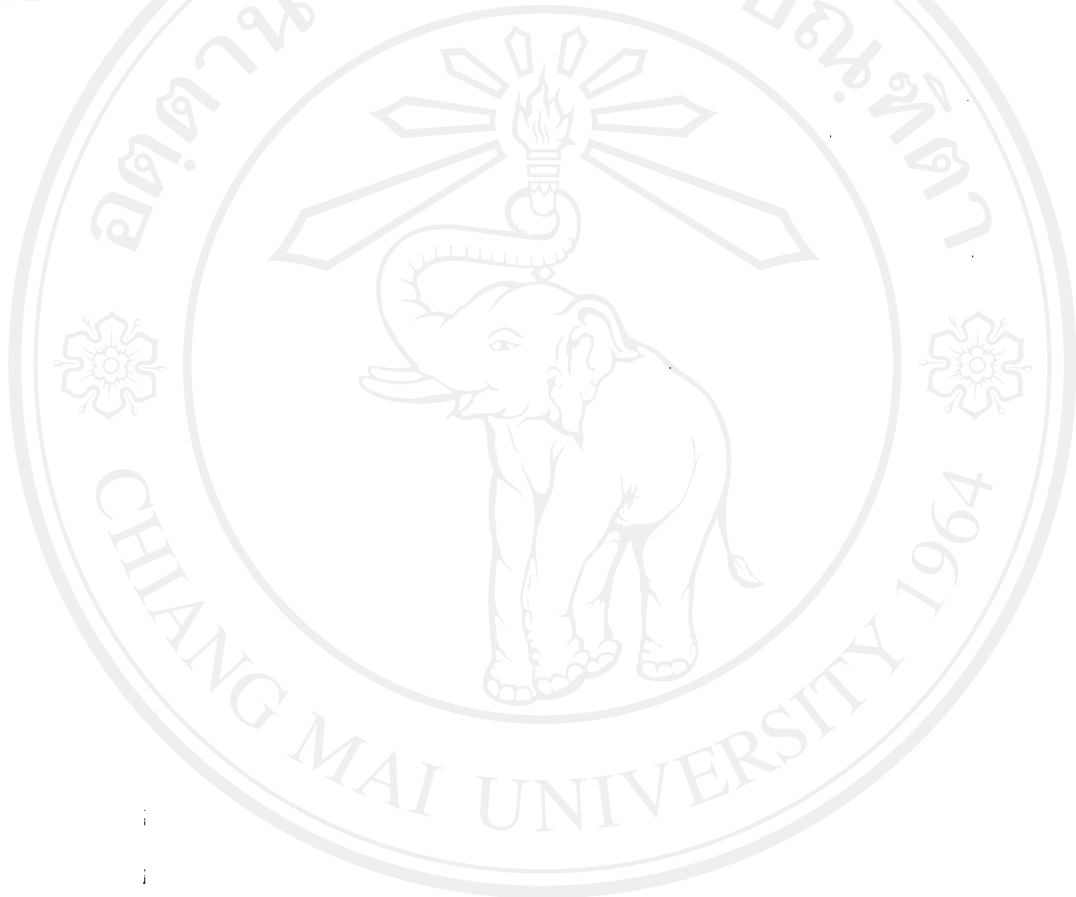
ทางปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคงยังได้เสริมในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเวียงล่อ ว่าเป็นชุมชนตัวอย่างที่ดีในการศึกษาชุมชนเข้มแข็ง เนื่องจากมีผู้นำชุมชนที่ดี คือ พ่อหลวงมนัส เวียงล่อ

จากการสัมภาษณ์ถึงบทบาทหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่คอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทางปลัด อบต. กล่าวว่า คงจะมีแต่หน่วยงานในระดับท้องถิ่นเช่น อำเภอ และ อบต. เท่านั้น ซึ่งสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมคงได้แก่การจัดงานประเพณีปฐญาพญาล่อ ซึ่งทางอำเภอได้จัดงานขึ้นเป็นครั้งแรกที่ตัวอำเภอ และช่วยมาตั้งแต่ปี 2534 ในเรื่องของการช่วยประสานงานและประชาสัมพันธ์ โดยได้งบประมาณจากการระดมทุนของ สส. ในพื้นที่และจากพ่อค้าประชาชนที่มีจิตศรัทธา ไม่เคยมีการสนับสนุนในเรื่องงบจากภาครัฐ จนถึงปี 2539 ทาง อบต. จึงให้งบสนับสนุนการจัดงานเป็นประจำทุกปีเรื่อยมา (ประสงค์ โพธิ์แก้ว, 2547)

ท้ายสุดทุกคนได้แสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน เรื่องของประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ ชุมชนจะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเจริญขึ้น โดยยังคงรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของชุมชนไว้ได้ ชุมชนยังเกิดจิตสำนึกที่ดีมีความรักหวงแหนในทรัพยากรของตนและรู้จักใช้ในทางที่ถูกต้อง เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนเวียงล่อ และที่สำคัญคือเป็นการสร้างรายได้สร้างงานให้กับคนในชุมชนอีกด้วย

สรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำชุมชนและหัวหน้าหน่วยราชการในท้องถิ่น ได้ความว่า ทุกคนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะเห็นว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีความยั่งยืน สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามนโยบายเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยประเมินว่า ชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในเรื่องของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงพื้นที่ สาธารณูปโภคพื้นฐาน และที่สำคัญที่สุดคือความพร้อมของคนในท้องถิ่นเอง ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดความสำเร็จได้

แม้ว่าในปัจจุบันศักยภาพในหลายด้านจะยังไม่พร้อม เช่น ด้านการจัดนาเที่ยว ที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก การฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการตลาดท่องเที่ยว แต่ที่กล่าวมาทั้งหมดมีอยู่ในแผนซึ่งจัดทำเป็นแนวทางในการพัฒนาของ อบต. ลอ และทางหน่วยงานภาครัฐในส่วนท้องถิ่นก็พยายามประสานความร่วมมือกันทุกๆ ด้าน เพื่อให้เกิดความสำเร็จโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิดและร่วมทำ รวมถึงร่วมรับผลประโยชน์ ที่ควรจะได้รับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved